

Doktori értekezések azonosítása, feldolgozása és hasznosítása a Román Szocialista Köztársaságban

A doktori értekezéseknek – az egyéb tudományos munkákhoz hasonlóan – kiemelkedő fontosságuk van a dokumentumok között.

Minden doktori értekezéssel szemben alapvető követelmény, hogy néhány új gondolatot, eredeti megközelítést, a korábbi publikációkhoz képest új elemet közöljön. Ez adja a doktori értekezések elsődleges információs értékét. A másodlagos információt a doktori értekezésekhez felhasznált szakirodalom, s az arra való utalások adják.

A doktori értekezések lényeges megkülönböztető jegye – a publikált kutatási jelentésekkel, dolgozatokkal szemben –, hogy ezek szinte kizárólag kis példányszámban készülnek, és csak ritkán kerülnek publikálásra. A publikálás egyébként is nehezen oldható meg, hiszen az értekezések nyilvánosságra hozásával nőhet a plágium veszélye, s a szerzőnek nehéz lenne az eredetiséget bizonyítani, mert munkáját semmiféle jogi oltalom nem védi. A doktori értekezések információs értéke viszont megköveteli ezeknek a publikálatlan anyagoknak a felhasználását. Ezért Romániában megkezdtek a doktori értekezések dokumentációs feldolgozását.

A tanulmány a feldolgozás módszerét és rendszerét ismerteti. A gyűjtés kiterjed minden Romániában megvédett doktori értekezésre, akkor is, ha készítője külföldi állampolgár.

Az értekezések – az Oktatási Minisztérium utasítására – négy példányban készülnek: egy példány a Központi Állami Könyvtárban kerül letétbe, két példány abban az intézményben kerül archiválásra, ahol a doktori disszertáció készült, egy példány pedig annak a városnak az egyetemi könyvtárba kerül, ahol a védelem és odaítélés történt. Az értekezés téziseit megkapja egy példányban az Országos Információs és Dokumentációs Intézet (Institutul National de Informare și Documentare, INID), továbbá öt példányban a bukaresti Központi Egyetemi Könyvtár nyilvántartás és külföldi csere céljára. Az INID 1972 óta gyűjti a Romániában megvédett doktori értekezések téziseit. 1973-ban jelent meg kiadványuk, a *Doktori értekezések 1969–1973*. Ebben szakterületenként csoportosították a disszertációkat. A kötet végén betűrendes szerzői névmutató van.

A bukaresti Központi Egyetemi Könyvtárban az INID csoportosítása szerint dolgozzák fel a doktori értekezések téziseit. Megjelent a *Doktori értekezések 1948–1966* című gyűjteményük, amelyben minden értekezésről közlik a következő adatokat: szerző, cím, dátum, a védelem időpontja és helye, letéti hely, a témavezető neve. Négyezer értekezést dolgoztak fel a kiadásban. Folyamatban van azoknak a doktori értekezéseknek a feldolgozása, amelyeket román felsőoktatási intézmények kap-

tak külföldről: ez mintegy húszezer disszertáció az 1960–1970 közötti időszakból.

A doktori értekezések kivonatolása alapján megszerkesztett katalóguscédulákat deskriptorai alapján mindenütt besorolják a tárgy- vagy szerzői katalógusba.

Az értekezések nagy információs értéke miatt a szerzők javasolják, hogy az érintett szervezetek, intézmények hatékonyabban működjenek együtt, osszák meg a feldolgozás munkáját. Ez a tevékenység részben decentralizáltan, részben centralizáltan mehetne végbe. Így:

az értekezések analízisa, indexelése ágazatonként vagy szakterületenként decentralizálva történhetne;

a felhasználásukat elősegítő helyi dokumentációs egységek is decentralizáltak lennének;

az információk korszerű tárolását, keresését és a szelektív információterjesztést az INID központilag végezné.

Ezzel elérhető lenne a doktori értekezések információs értékeinek hasznosítása, s nagy segítséget jelentene az oktatók és kutatók munkájához.

A publikálatlan értekezések hozzáférhetővé tétele számos problémát is felvet. Az olyan disszertációkat, amelyek humán tudománnyal foglalkoznak, vagy természettudománnyal, de teoretikus jelleggel közelítik meg a kérdést, helyes lenne szerzői jogi oltalomban részesíteni.

A műszaki tudományokkal kapcsolatos értekezések gyakran tartalmaznak nemzetgazdasági szempontból is jelentős új megoldásokat, javaslatokat. Érdemes lenne fontolóra venni, hogy mindazokban az esetekben, amikor a bíráló bizottság megállapítja, hogy az értekezés új eljárást vagy új termék előállítását teszi lehetővé – tehát ha kimeríti az újdonság fogalmát –, szabadalmi védelmet biztosítsanak számára.

Végezetül, ha bárhol, bármilyen publikált kutatási anyagban felhasználásra kerülnek doktori értekezések, azok fő bibliográfiai adatait be kell venni a tanulmány irodalomjegyzékébe.

/BALEANU, R. – BUGNARIU, A. D.: *Identification, circulation, processing and utilization of the doctoral theses = Probleme de Informare și Documentare*, 10. köt. 5. sz. 1976. p. 294–300./

(Berényi Jánosné)

A könyvtárak számítástechnikai berendezésekkel való ellátásának kérdései az NSZK-ban

A Német Szövetségi Köztársaságban a könyvtári számítógépes rendszerek tervezése és fejlesztése jelentősen elmaradt a dokumentációs, irodalomkutatási és hasonló feladatokat ellátó rendszerek fejlesztésétől.